

1S3

CC1

D.ELEd. Examination

NOVEMBER, 2018

MODEL ANSWER AND SCHEME OF MARKING

Second Year (2016 Revised Syllabus)

NEW TRENDS IN EDUCATION

(Marathi Medium)

Time : 3.00 to 5.00 Hrs.

Date : 1/12/2018

(10 Pages)

Max. Marks : 40

1. खालील प्रश्न दिलेल्या सूचनेनुसार सोडवा :
- (अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहून विधाने पुन्हा लिहा :
- (1) कर्ट लेविन 1
- (2) Activity Based Learning 1
- (3) शालेय पोषण आहार 1
- (4) 22 जून 2015 1
- (ब) पुढील जोड्या जुळवा :
- 'अ' गट 'ब' गट
- (1) तंत्रस्नेही शिक्षक (ब) ICT पाठ 1
- (2) नैदानिक कसोटी (क) चुकांचे निदान करणे 1
- (3) विद्यार्थी सुरक्षा (ड) शालेय आरोग्य तपासणी 1
- (4) शिक्षण आचारसंहिता (ई) वस्तुनिष्ठ मूल्यमापन 1

M.A.-CC1

1 of 10

P.T.O.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 60 ते 80 शब्दांत लिहा :

(1) चांगल्या व्यवस्थापनाची चार वैशिष्ट्ये :

- (1) लवचिकता
- (2) व्यवस्थापन कौशल्य
- (3) गुणग्राहकता
- (4) नवोपक्रमशीलता
- (5) समावेशकता

(याप्रमाणे चार वैशिष्ट्ये प्रत्येकी ½ गुण)

(2) शांततेसाठी शिक्षण या घटकासाठी चार उपक्रम :

- (1) शांतताविषयक वातम्यांचा संग्रह प्रदर्शन.
- (2) शांतताविषयक माहितीपट, चित्रपट प्रक्षेपण
- (3) परिसंवाद चर्चासत्रांचे आयोजन
- (4) क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन

(याप्रमाणे 4 मुद्दे, प्रत्येकी ½ गुण)

किंवा

शांततेसाठी शिक्षणाची चार उद्दिष्ट्ये :

- (1) विद्यार्थ्यांना शांततेचे महत्त्व पटवून देणे.
- (2) विद्यार्थ्यांना सर्वधर्म समभावाची शिकवण देणे.

M.A.-CC1

2 of 10

(3) वैश्विक शांततपूर्ण अभिरुची जोपासणे.

(4) विद्यार्थ्यांना मूलभूत कर्तव्ये आणि हक्काची जाणीव करून देणे.

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे, प्रत्येकी ½ गुण)

(3) शिक्षक आचारसंहितेची गरज :

2

(1) शिक्षकी व्यवसायाला प्रतिष्ठा मिळविण्यासाठी

(2) अध्यापन करणे विद्यार्थी हित जोपासणे

(3) व्यावसायिक दुराचार रोखण्यासाठी

(4) कर्तव्याची जाणीव ठेवण्यासाठी

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे, प्रत्येकी ½ गुण)

किंवा

शिक्षकांनी नीतितत्त्वांचे पालन करतांना काय करू नये :

(1) विद्यार्थ्यांमध्ये भेदभाव करू नये.

(2) मुलांवर कधीही हात उगारू नये.

(3) वर्गात अयोग्य भाषेचा वापर करू नये.

(4) विद्यार्थ्यांच्या सामाजिक किंवा आर्थिक परिस्थिती वरून नावे ठेवू नये.

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे, प्रत्येकी ½ गुण)

M.A.-CC1

3 of 10

P.T.O.

(4) शिक्षक म्हणून व्यवसायनिष्ठा वाढविण्यासाठी तुम्ही काय कराल ? 2

- (1) विषयज्ञानावर प्रभुत्व वाढवू
- (2) अध्यापन व्यासंग वाढवू
- (3) अध्ययनार्थींशी योग्य वर्तन ठेवू
- (4) सहिष्णू वृत्ती ठेवू

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे, प्रत्येकी 1/2 गुण)

किंवा

शाळेचा सामाजिक दर्जा सुधारण्यासाठी प्रयत्न :

- (1) शाळा व समाज संबंध वाढवू
- (2) सांस्कृतिक कार्यक्रम करू
- (3) शिक्षक-पालक संघ स्थापन करू
- (4) तेज्ज पालकांना शाळेत पाचारण करू

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे, प्रत्येकी 1/2 गुण)

M.A.-CC1

4 of 10

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 120 ते 160 शब्दांत लिहू :

12

(1) कृतिसंशोधन व नवोपक्रमातील फरक पुढीलप्रमाणे :

3

कृतिसंशोधन

नवोपक्रम

(1)	• शैक्षणिक समस्येचा शास्त्रशुद्ध अभ्यास	• प्रतीत होणारी नवीन कल्पना
(2)	• शिक्षणक्षेत्रातील दैनंदिन समस्येशी संबंध	• बदलाशी, नवीन पद्धतीशी संबंध
(3)	• समस्या सोडविणे हा उद्देश	• प्रायोगिक तत्त्वावर उपक्रम राबविणे
(4)	• समस्येचे निराकरण गुणवत्ता वाढीसाठी	• शिक्षण चैतन्यदायी व प्रवाही होण्यासाठी
(5)	• सत्यशोधकता व वस्तुनिष्ठता	• व्यवहार्यता तपासणे
- (याप्रमाणे 3 मुद्दे, प्रत्येकी मुद्द्यास 1 गुण)

किंवा

कृतिसंशोधन आराखड्यातील बाबी :

- (1) प्रस्तावना
- (2) संशोधनाची गरज व महत्त्व

M.A.-CC1

5 of 10

P.T.O.

- (3) समस्या विधान
- (4) कार्यात्मक व्याख्या
- (5) संशोधनाची उद्दिष्टे
- (6) परिकल्पना
- (7) संशोधन व्याप्ती, मर्यादा
- (8) संशोधन कार्यपद्धती
- (9) कालावधी
- (10) संदर्भग्रंथ सूची

(याप्रमाणे एकूण 9 मुद्दे, 3 मुद्द्यांसाठी 1 गुण)

(2) C.S.R. अंतर्गत शाळा विकासासाठी राबविले जाणारे उपक्रम : 3

- (1) ग्रामीण भागातील शाळांना दत्तक घेणे
- (2) ग्रामीण भागातील शाळांना संगणक उपलब्ध करून देणे, प्रशिक्षणाची सोय करणे.
- (3) स्वयंसेवी संस्थासोबत संलग्न होऊन सहकार्य करणे.
- (4) मोफत वैद्यकीय तपासणी शिबिर
- (5) रक्तदान शिबिराचे आयोजन करणे
- (6) शाळांना क्रीडा साहित्य देणगी स्वरूपात पुरविणे.

(याप्रमाणे 6 उपक्रम प्रत्येकी ½ गुण)

M.A.-CC1

6 of 10

(3) अप्रगत विद्यार्थीविहीन वर्ग निकष :

3

- (1) पटावरील संख्या व उपस्थित संख्या
 - (2) ज्ञानरचनावादी साहित्य
 - (3) शाळा परिसर अगदी स्वच्छ असणे
 - (4) शाळाबाह्य बालके व प्रत्यक्ष प्रवेशित बालके
 - (5) किमान पाच गणिती संख्या अचूक लिहिता व वाचता येणे.
 - (6) साहित्याच्या आधारे वजावाकी, गुणाकार, भागाकार करता येणे.
- (याप्रमाणे कोणतेही 6 निकष, प्रत्येकी ½ गुण)

किंवा

शैक्षणिक पर्यटन निकष :

- (1) विद्यार्थी वयोगट
- (2) शैक्षणिक पर्यटन स्थळांचे अंतर
- (3) शैक्षणिक उद्दिष्टे
- (4) लागणारा कालावधी
- (5) येणारा खर्च

(याप्रमाणे 2 मुद्दे, प्रत्येकी ½ गुण)

परिसरातील चार शैक्षणिक पर्यटन स्थळे :

- (1) वस्तु संग्रहालय
- (2) कारखाने
- (3) धरणे
- (4) पर्जन्यमापक केंद्र

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे, प्रत्येकी ½ गुण)

M.A.-CC1

7 of 10

P.T.O.

(4) शिक्षक म्हणून शिक्षण प्रक्रियेत दुरसंचार परिस्थितीचा वापर पुढीलप्रमाणे :

3

- (1) तज्ञ व्यक्तींच्या अध्यापनाचा विद्यार्थ्यांना लाभ मिळवून देणे
- (2) तज्ञांकडून विद्यार्थी शंकांचे निरासन करून घेणे.
- (3) दुर्गमभागात शिक्षणाची व्याप्ती वाढवणे.

(याप्रमाणे 3 मुद्दे व स्पष्टीकरण प्रत्येकी 1 गुण)

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 ते 250 शब्दांत लिहा :

12

- (1) नवीनपत्रक नाव - 1 गुण
- उद्दिष्ट - 1 गुण
- कार्यवाही - 2 गुण

4

(2) ABL साठी शाळेत साहित्य निर्मिती :

4

- (1) अध्ययन कार्ड्स-चित्र, चित्रमालिका, शब्दकार्ड्स
- (2) रंग माईलस्टोन
- (3) लोणी-भाषा, शब्दसंग्रह याठविणे
- (4) समूह थाली

(याप्रमाणे 4 साहित्य व स्पष्टीकरण प्रत्येकी 1 गुण)

किंवा

जीवन कौशल्यासाठी उपक्रम :

- (1) खेळातून जीवन कौशल्य रुजविण्यासाठी क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन.
- (2) योग शिबिराचे आयोजन
- (3) आरोग्य शिबिराचे आयोजन

M.A.-CC1

8 of 10

- (4) सहली क्षेत्रभेटीचे आयोजन
- (5) अध्यापनात समस्या निराकरणाचा वापर करू
- (6) सर्जनशील नवनिर्माण प्रधान साहित्य निर्मितीच्या कार्यशाळांचे आयोजन
- (7) विद्यार्थी बैठक व्यवस्था दररोज बदलणे
- (8) घोर व्यक्तीचे आत्मचरित्रे वाचण्याची सवय लागू
- (9) तज्ञांची व्याख्याने आयोजित करू
- (10) गटचर्चा, बुद्धिमंथन, भूमिकाभिनय यासारख्या अध्यापन पद्धतींचा वापर करू.

(याप्रमाणे कोणतेही 8 उपक्रम प्रत्येकी ½ गुण)

- (3) तंत्रस्नेही शिक्षक म्हणून शाळेत तंत्रज्ञानाचा वापर :

4

- (1) नियोजन
- (2) व्यवस्थापन
- (3) अध्यापन
- (4) मूल्यमापन
- (5) शैक्षणिक साधने

(याप्रमाणे कोणतेही 4 मुद्दे व स्पष्टीकरण प्रत्येकी 1 गुण)

किंवा

मुख्याध्यापक म्हणून आपत्तीचे व्यवस्थापन कसे कराल ?

- (1) शाळेच्या इमारतीची रचना, भूकंपरोधक करून घेवू.
- (2) विद्युत उपकरणे, फिटींग चांगल्या दर्जाची वापरू.

- (3) योग्य अर्धिग करून घेऊ.
- (4) तडीतवाहक इमारतीवर बसवून घेऊ
- (5) अग्निशामक यंत्र योग्य प्रकारचे व अद्यायत ठेवू.
- (6) प्रथमोपचार पेटी सुयोग्य स्थितीत ठेवू
- (7) सर्वांना प्रथमोपचाराचे प्रशिक्षण देवू
- (8) सूचना पेटी, तक्रार पेटी बसवून देवू
- (9) आत येण्यासाठी व बाहेर जाण्यासाठी स्वतंत्र दरवाजे ठेवू.
(याप्रमाणे कोणतेही 8 मुद्दे, प्रत्येकी 1/2 गुण)